

UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATTĪSTĪBAS IESPĒJAS EKONOMIKAS RECESIJAS APSTĀKĻOS LATGALES REĢIONĀ

BUSINESS DEVELOPMENT OPPORTUNITIES IN THE CASE OF ECONOMICS RECESSION IN LATGALE REGION

Irēna SILINEVIČA

Dr.ing., profesore
tālr.: +371 64624518, irena.silinevica@ru.lv

Iluta ARBIDĀNE

Mg.oec., docente
tālr.: +371 64628076, e-pasts: iluta.arbidane@ru.lv

Iveta MIETULE

Dr.oec., docente
tālr.: +371 64624518, e-pasts: iveta.mietule@ru.lv
Rēzeknes Augstskola, Atbrīvošanas aleja 90, Rēzekne, Latvija

Abstract. Business survival and development in time of economic slowdown is complicated. The research on business opportunities and threats is carried out with the help of opinion survey of employers and employees of business companies in Latgale. The findings have clarified the main business opportunities against the backdrop of crisis in Latvia.

Key words: business development, economic slowdown.

Ievads

2008. gada beigās un 2009. gads Latvijas ekonomikai nesa lielus satricinājumus - tūkstošiem uzņēmumi bankrotēja, daudzi pārcēla savas ražotnes uz citām valstīm, katrs piektais ekonomiski aktīvais cilvēks zaudēja darbu, vairāk nekā četri simti tūkstoši jaunu, perspektīvu speciālistu atstāja Latviju. Krīzes pārvarēšanas stratēģijas valstī nav un līdz ar to nav arī politiskas ievirzes, kas mobilizētu tautu krīzes pārvarēšanas virzienā. Latvijā izeja no ekonomiskās recesijas netiek mērķtiecīgi vadīta, bet notiek pašattīstības procesa veidā. Kā rāda pētījuma rezultāti, krīzes situācijā valdība darbojas kā bremzējošais spēks, kas pretojas strukturālām pārmaiņām, nevis vada tās. Turklāt iedzīvotāju neuzticība valstij, turpina pieaugt. Publikācijas presē liecina, ka iedzīvotāju paļāvība uz valdības spēju izvest valsti no krīzes turpina samazināties. Publikācijas presē liecina arī par to, ka Latvijā ir uzņēmīgi radoši cilvēki, kuri spēj saskatīt biznesa iespējas un

īstenot tās. Uzņēmējdarbības būtība ir identificēt, izmantot un apmierināt jaunu produktu tirgus iespējas.

Šajā pētījumā piedāvāts profesionāļu, cilvēku ar augstāko izglītību un noteiktu pieredzi biznesā, redzējums par ekonomikas attīstības iespējām Latvijā ekonomiskās recesijas apstākļos.

Pētījuma mērķis ir veikt izpēti par uzņēmējdarbības attīstības iespējām ekonomiskās recesijas apstākļos Latvijā.

Mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi:

- izpētīt pozitīvo informāciju presē par jaunu iespēju izmantošanu uzņēmējdarbībā Latvijā, identificējot šīs iespējas;
- veikt praktisku augsti kvalificētu profesionāļu aptauju par iespējām uzņēmējdarbības attīstībai Latvijā;
- izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus par biznesa attīstības iespējām ekonomiskās krīzes laikā Latvijā.

Pētījuma hipotēze: ekonomiskā krīze rada jaunas uzņēmējdarbības iespējas Latvijā.

Pielietotās metodes: pētījumā izmantota loģiski – konstruktīva metode, monogrāfiskā metode, kontentanalīze, salīdzināšana, grafiski analītiskā, socioloģisko pētījumu metode – anketēšana, datu grafiskās analīzes un attēlošanas metodes, izmantojot Microsoft Word un SPSS programmu.

Rezultāti un diskusijas

Ekonomiskā recesija nesaraucami saistīta ar bezdarba līmeņa strauju pieaugumu, daudzu uzņēmumu darbības sašaurināšanos vai bankrotu, jaundibināto uzņēmumu skaita samazināšanos, straujas iedzīvotāju pirktspējas samazināšanos u.c. Pēc SIA „Lursoft” veiktā pētījuma datiem 2009. gadā Latvijā jaundibināto uzņēmumu skaits bija 9228 (-20,8%), kamēr 2008. gadā 11 347(-18,7%) un 2007.- 14 208. (17.)

Neprognozējamā nodokļu celšana ir smags trieciens uzņēmējdarbības attīstībai (12.)

2009. gada un 2010. gada uzņēmumiem bija jāspēj pielāgoties, mainot darbības un resursu izmantošanas Tas varētu būt izdzīvošanas un būtisku pārmaiņu gads.(12.)

Ričards Brensons (Richard Branson), kurš ir plaši pazīstams kā veiksmīgs uzņēmējs skaņu ierakstu, mobilo sakaru, kosmiskā tūrisma biznesos, *Virgin Group* (kopējais kapitāls ap 2,5 miljardiem ASV dolāru) prezidents, atzīmē, ka recesijas laikā ir lielas iespējas izveidot savu biznesu, kad maksā gandrīz par 50-90% lētāk (6.). Tirgū ir daudz augstas klases darbinieku un mazāka konkurence, jo lielie uzņēmumi vairāk fokusējas uz iekšējām lietām. Tāpat Brensons uzsver, ka, pastāvot plašām jauna biznesa attīstības iespējām dažādās nozarēs, pašiem uzņēmējiem jāuzņemas

atbildība un jāturpina virzīt savu biznesu. Lai laba biznesa ideja būtu sekmīga, vajadzīgs smags darbs, apņēmība un mazliet veiksmes. Labs uzņēmējs meklē risinājumus, nevis attaisnojumus (5.).

Latvijas tautsaimniecība nav gatava integrācijai globālajā darba dalīšanā, tāpēc krīzes laikā esam spiesti pārstrukturizēt savu tautsaimniecību. "Esam smagā situācijā, bet ne bezcerīgā. Ja mums izdodas ar atvērtu ekonomiku panākt IKP izaugsmi, ja mēs nepieļaujam, ka paliekam eirozonas nomale, ja atmetam provinciālo domāšanu, sektoriālo politiku, tā vietā liekot nozaru sinerģiju, mums ir cerības" (15.) Eksports nav krīzes zāles Latvijai, tie ir tikai vitamīni, zāles ir importa aizvietošana, īpaši pārtikas industrijā, iekšējā tirgus pakalpojumos un enerģētikā", apgalvo U.Pilēns, kā mērķi atzīmējot bezdarba novēršanas politiku.

Jāatzīmē arī valdības pozitīvus lēmumus uzņēmējdarbības attīstības sekmēšanai valstī.

- 2009. gadā valdība apstiprināja koncepciju par mikrouzņēmumu atbalsta pasākumiem, paredzot vairākus būtiskus atvieglojumus- vieglāku komercdarbības uzsākšanu, pieejamu informāciju un finanses, draudzīgus nodokļus un vieglāku grāmatvedību;
- Ar 01.06.2010. vienlaikus ar reģistrācijas pieteikumu Uzņēmumu reģistrā varēs pieteikties reģistrācijai ar PVN apliekamo personu reģistrā.

Latvijā ir daudz uzņēmīgu cilvēku, kuri atrod inovatīvus risinājumus un veiksmīgi izmanto iespējas krīzes laikā. Zemāk minēti daži pozitīvi piemēri, izmantojot lietišķā laikraksta Dienas Bizness(DB) publikācijas un SIA Lursoft pētījumu rezultātus.

- SIA Lauma Fabrics - trešais eksportspējīgākais Latvijas ražotājs paplašina ražošanu 2009.gada beigās, eksportē ap 80% no saražotās produkcijas uz 15 valstīm. Atklāts jauns ceļš, kur notiek veļas materiālu ar augstu pievienotu vērtību termiska formēšana. Šīs produkcijas pirmie prototipi tika piedāvāti potenciāliem pircējiem starptautiskajā izstādē Parīzē 2010.gada 23.-25.janvārī. (9.)
- Ar reklāmas palīdzību Rīgas vadība cer atjaunot 2009. gadā pazaudētās 6 000 darba vietas tūrismā (DB).
- Sāk attīstīties medicīnas tūrisms, ārzemniekiem veicot operācijas Rīgā.
- *Latvijas Finieris* saplākšņa tirgus daļu ES palielinājis par 50% (15.)
- Kokskaidu granulu ražošanas līderi 2009.gadā būtiski kāpinājuši ražošanas apjomus. (12.)
- *AirBaltic* spējusi veiksmīgi mainīt biznesa modeli, pievērsoties tranzitlidojumiem

- RTU attīstīts ilglaicīgs projekts- biznesa inkubators-, kas dod iespēju RTU studentiem un absolventiem attīstīt uzņēmējdarbību. Studentiem ar konkurētspējīgu ideju tiek sniegta viena gada garumā juridiskais, konsultatīvais, grāmatvediskais atbalsts, kā arī infrastruktūra atbalsts.(2.)
- SIA Baltic RIM, kas nodarbojas ar plastmasas apstrādi, 100% produkcijas eksportē trim autonomas lielažotājiem Eiropā, apmāca darbiniekus, paplašina ražotni un pāriet no testēšanas uz rūpniecisko ražošanu (12.)
- Svētku darbnīca. Dibināšanas gads 2009. Joma- interešu nodarbības. Ideja: atbilstoši klientu vēlmēm piedāvāt radišanas prieku, apgūstot filcēšanu, rotālietu un tērpu aksesuāru šūšanu, stikla apgleznošanu, ziepju, sveču un rotu izgatavošanu dažādās tehnikās. Kursus apmeklējuši vairāk par 300 cilvēkiem. Ilgstspējīgu konkurētspēju nodrošina nepārtraukti attīstot jaunus nodarbību tematus un padziļinātus mācību ciklus (1.)
- Lobby bārs Patriots. Dibināšanas gads 2009. Ideja radusies Itālijā- izveidot vietu, kur tikties draugiem, biznesa partneriem: “ši būs vieta neformālām sarunām, kur pārlaist krīzi” (2.)
- SIA Orhid mazumtirdzniecības uzņēmums. Dibināts 2009.g. orhideju audzēšanai un pārdošanai, attīstot salonveikalu (4.)
- SIA Ekoprieks. Dibināts 2008.g, lai nodarbotos ar ekopreču tirdzniecību un ražošanu, konsultācijām (DB)
- Par pozitīvu ievirzi, kas raksturo Latvijas ekonomikas attīstības iespējas, liecina arī šādi fakti.
- 2009. gadā Liepājas ostā pārkrauts par 4,6% vairāk kravu nekā 2008. gadā. (10.)
- 2009. gadu vērtē kā labu atspēriena punktu meža nozares attīstībai turpmākajos gados (*Latvijas Kokmateriālu ražotāju un tirgotāju asociācijas prezidents Jānis Apsītis*).(10.)
- 2009. gadā ārvalstu tiešo investīciju uzņēmumu pamatkapitālos portfeļa bilance ir pieaugusi par 780 miljoniem Ls jeb par 32,12% vairāk nekā šajā pašā laikā 2008. gadā. (17.)

Vai augstāk minētie fakti liecina par Latvijas ekonomikas atlabšanu? Kādi ir galvenie šķēršļi tautsaimniecības attīstībai? Kādas attīstības iespējas un kādās jomās uzņēmēji saredz šajā ekonomiskās recesijas laikā? Lai atrastu atbildes uz šiem jautājumiem, tika veikts pētījums.

Praktisks pētījums

Raksta autori veica aptauju ar mērķi apzināt dažādu nozaru profesionāļus, kuriem ir augstākā izglītība un noteikta pieredze biznesā, redzējumu par Latvijas iespējām iziet no ekonomiskās recesijas stāvokļa.

Izpētes laiks – 2009. gada decembris- 2010.gada februāris.

Vieta – Latgales reģions.

Respondentu vienojošā pazīme – tie ir dažādu maģistra studiju programmu studenti, kuriem ir pietiekoša kompetence uzņēmējdarbībā, makroekonomikā, menedžmentā, marketingā, kā arī praktiska uzņēmējdarbības pieredze.

Tika aptaujāti 65 respondenti: 40 – no maziem un vidējiem pakalpojumu un tirdzniecības komercuzņēmumiem, 12 – no lauksaimniecības un 13 - no rūpniecības jomas. No aptaujātiem 20 bija ar pieredzi darbā līdz 5 gadiem, 17 - ar pieredzi 5-10 gadi, 18 - ar pieredzi 10-20 gadi un 10 – ar pieredzi virs 20 gadiem.

Tika izstrādāta aptaujas lapa, kurā iekļauti jautājumi, kas sadalīti trijos blokos:

- uzņēmējdarbības attīstības iespējas;
- uzņēmējdarbības attīstības draudi;
- iespējamās uzņēmējdarbības attīstības jomas.

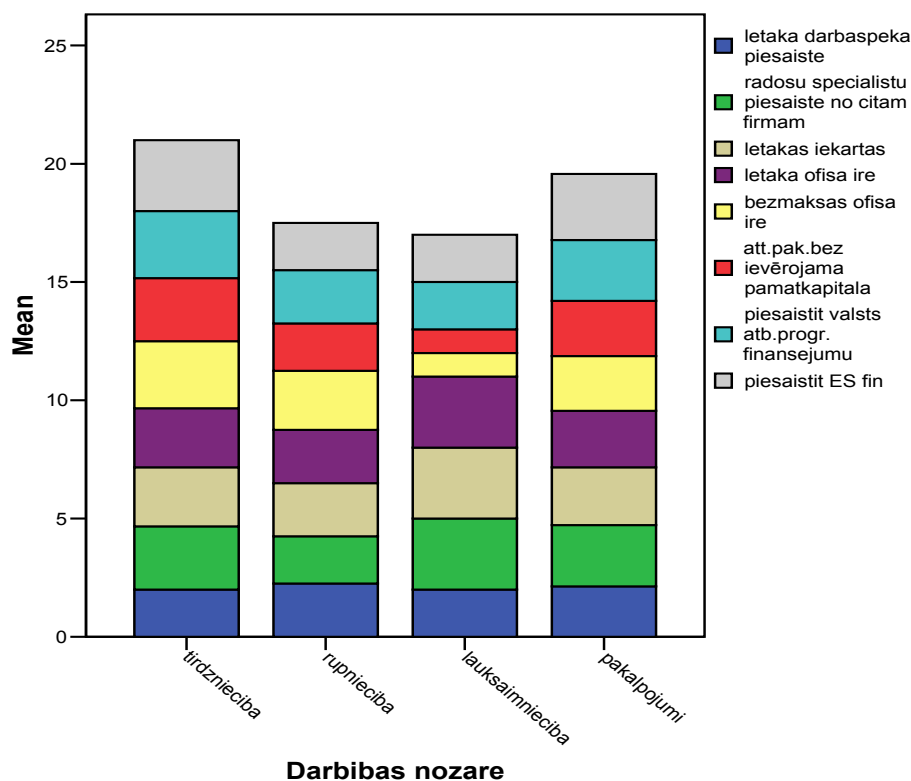
Anketas datu apstrādei izmantota SPSS programma. Tika vērtēts respondentu viedoklis par uzņēmējdarbības iespējām, šķēršļiem un iespējamām uzņēmējdarbības attīstības jomām atkarībā no nozares, kurās respondenti strādā, un respondentu darba pieredzes.

Uz vertikālās ass attēlots vidējais respondentu vērtējums (mean). Aptaujas lapā katra faktora vērtējums paredzēts 3-baļļu sistēmā: “1”- nenozīmīgi; “2”-vidēji; “3”- nozīmīgi.

Aptaujas rezultāti:

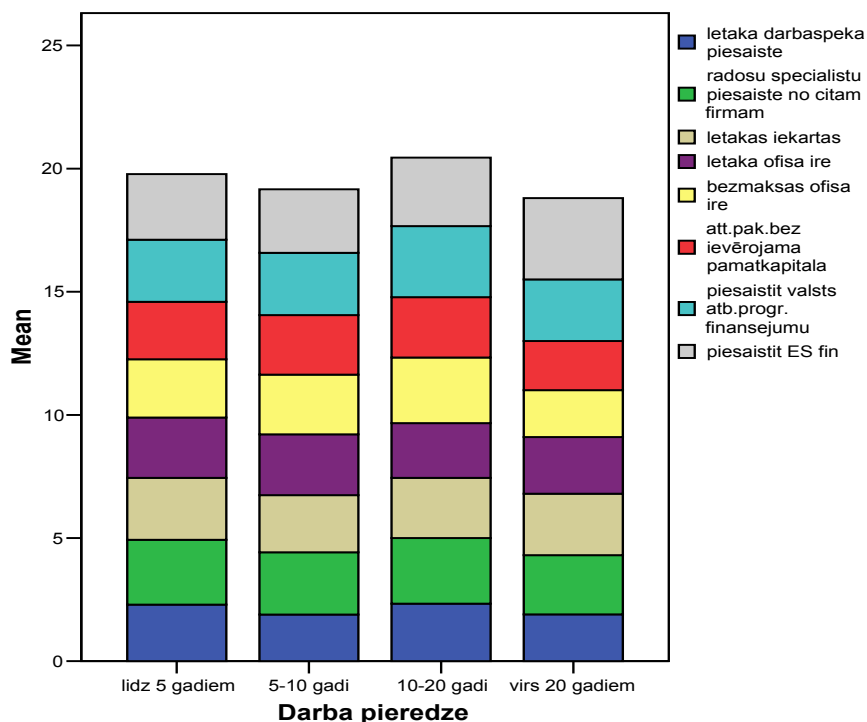
1) Atkarībā no darbības nozares (tirdzniecība, rūpniecība, lauksaimniecība, pakalpojumi), kādā strādā respondenti, to atzīmētās uzņēmējdarbības iespējas sadalās šādi (1.att.):

- Pakalpojumu, tirdzniecības un rūpniecības nozarēs strādājošie saredz līdzīgas iespējas: radošu speciālistu piesaisti no citiem uzņēmumiem, lētāku iekārtu iegādi krīzes laikā, lētāku vai bezmaksas ofisa īri, pakalpojumu attīstību bez ievērojama pamatkapitāla, valsts atbalsta programmu piesaisti un ES struktūrfondu finansējumu.

1. attēls. Iespējas attīstīt biznesu ekonomiskās lejupslīdes laikā dažādu darbības nozaru respondentu skatījumā.

- Lauksaimniecības nozarē strādājošie lielākas iespējas saredz radošu speciālistu piesaistē no citiem uzņēmumiem, lētāku iekārtu iegādē krīzes laikā, lētākā ofisa irē, valsts atbalsta programmu piesaistē un ES struktūrfondu finansējumā. Mazākas iespējas redz pakalpojumu attīstībā bez ievērojama pamatkapitāla.
 - Rūpniecībā un lauksaimniecībā strādājošie redz mazākas iespējas ES finansējumu piesaistē, salīdzinot ar pakalpojumu un tirdzniecības sfērā strādājošiem.
- 2) Atkarībā no darba pieredzes respondentu atzīmētās uzņēmējdarbības iespējas praktiski neatšķiras no iepriekš minētām (2.att.).

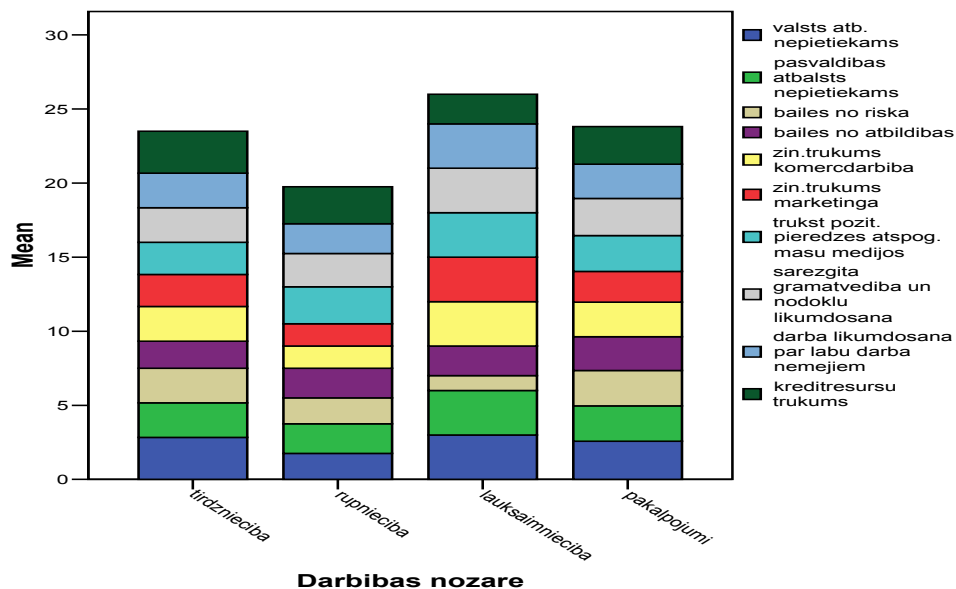
2. attēls. Respondentu, kuriem ir dažāda darba pieredze, skatījums uz iespējām, attīstīt biznesu ekonomiskās lejupslīdes laikā

3) Atkarībā no darbības nozares (tirdzniecība, rūpniecība, lauksaimniecība, pakalpojumi), kādā strādā respondenti, uzņēmējdarbības attīstības šķēršļu novērtējums ir sekojošs (3.att.):

- Lauksaimniecības nozarē strādājošie nebaidās riskēt, lielus šķēršļus viņi saskata nepietiekamā valsts un pašvaldības atbalstā, bailēs no atbildības, zināšanu trūkumā komercdarbībā un marketingā, nepietiekamā pozitīvas pieredzes atspoguļojumā masu medijos, sarežģītajā grāmatvedībā un nodokļu likumdošanā, darba likumdošanā par labu darba ņēmējiem. Kā uzņēmējdarbības attīstības šķērslis ar vidēju vērtējumu tiek atzīmēta kredītresursu nepietiekamība.
- Atšķirībā no lauksaimniecības nozarē strādājošiem, pakalpojumu un tirdzniecības nozarēs strādājošie saredz tikai vidējas pakāpes šķēršļus uzņēmējdarbības attīstībai valsts un pašvaldības atbalstā, bailēs un atbildības, zināšanu trūkumā komercdarbībā un marketingā, nepietiekamā pozitīvas pieredzes atspoguļojumā masu medijos, sarežģītajā grāmatvedībā un nodokļu likumdošanā, darba likumdošanā

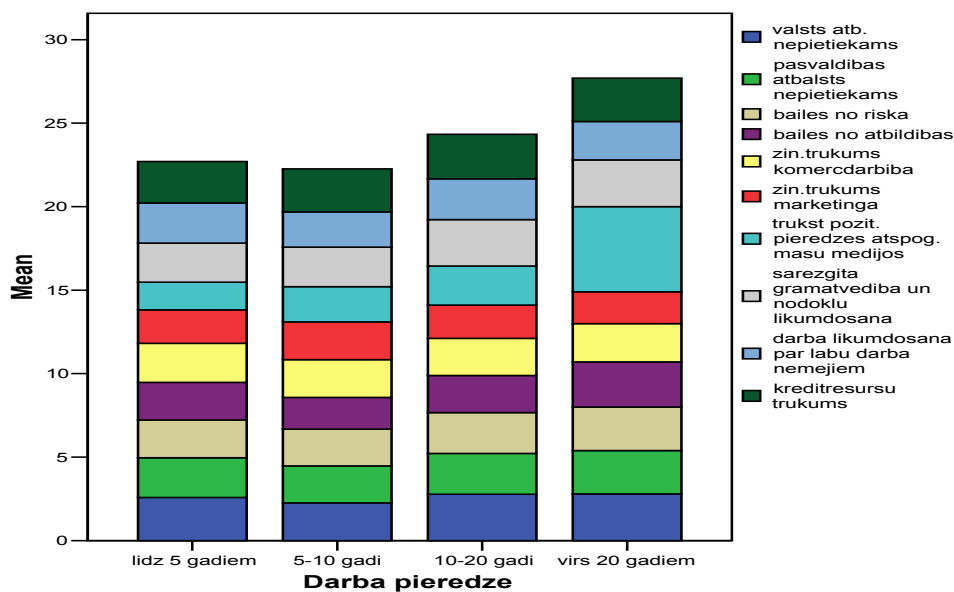
par labu darba ņēmējiem. Nopietni šķēršļi tiek saskatīti kredītresursu nepietiekamībā un bailēs no riska.

- Rūpniecībā strādājošie uzņēmējdarbības attīstībai mazākus šķēršļus saskata zināšanu trūkumā komercdarbībā un marketingā, vidējus - valsts un pašvaldības atbalstā, bailēs un atbildības, nepietiekamā pozitīvas pieredzes atspoguļojumā masu medijos, sarežģītajā grāmatvedībā un nodokļu likumdošanā, darba likumdošanā par labu darba ņēmējiem. Nopietni šķēršļi tiek saskatīti kredītresursu nepietiekamībā, likumdošanā, darba likumdošanā par labu darba ņēmējiem. Nopietni šķēršļi tiek saskatīti kredītresursu nepietiekamībā.

3. attēls. Biznesa attīstības šķēršļi ekonomiskās lejupslīdes laikā dažādu darbības nozaru respondentu skatījumā

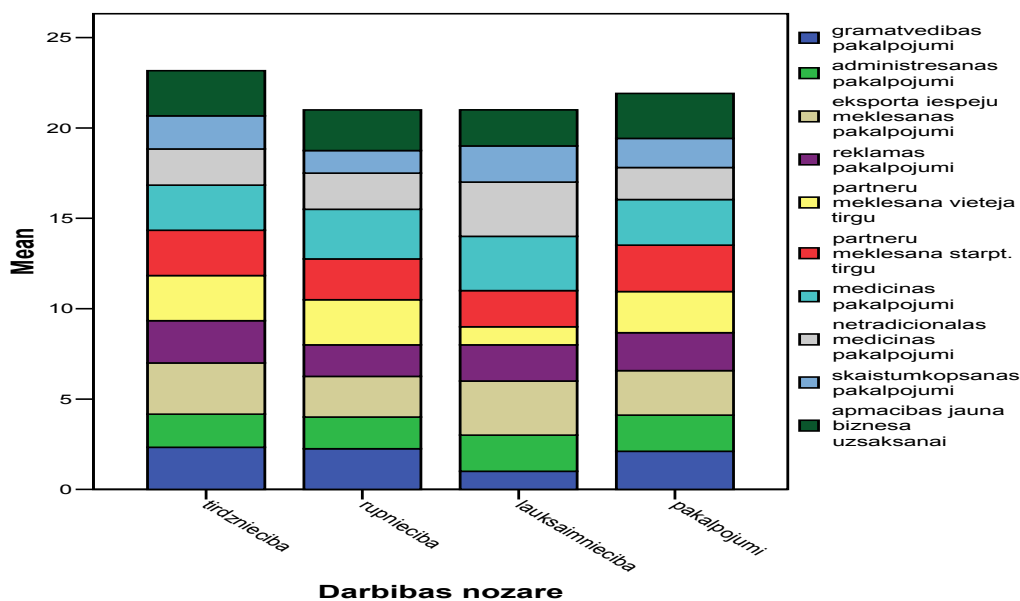
- Atkarībā no respondentu darba pieredzes uzņēmējdarbības šķēršļi, ko atzīmē respondenti, būtiski atšķiras tikai trijās pozīcijās (4.att.):
 - Respondenti ar darba pieredzi 5-10 gadi mazākus šķēršļus saskata nepietiekamā valsts atbalstā, bailēs no atbildības
 - Respondenti ar darba pieredzi virs 20 gadiem vislielākos šķēršļus redz masu mediju negativismā, t.i. pozitīvas pieredzes atspoguļojuma trūkumā.

4. attēls. Biznesa attīstības šķēršļi ekonomiskās lejupslīdes laikā respondentu, kuriem ir dažāda darba pieredze, skatījumā.

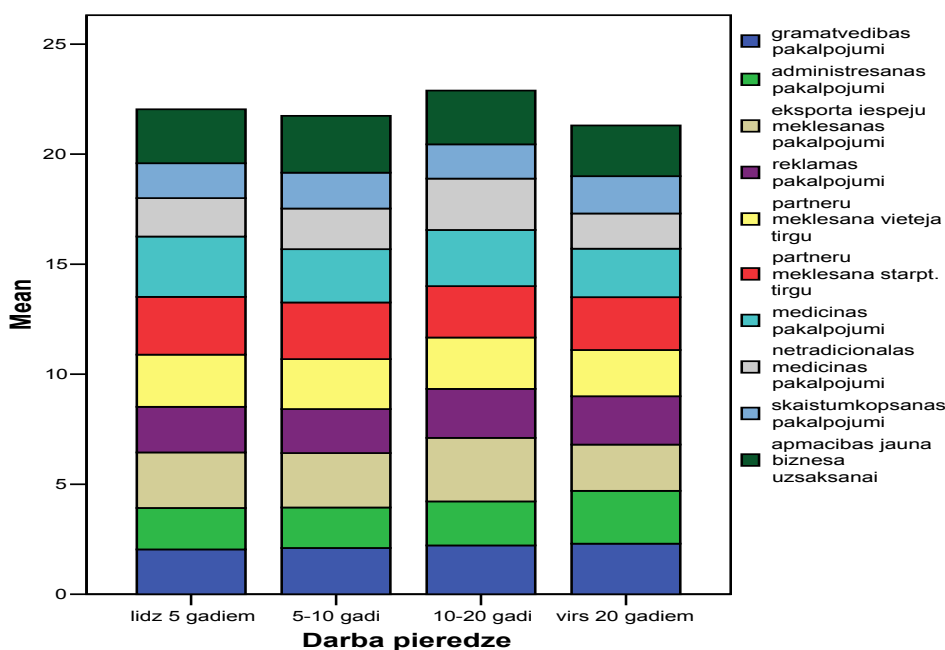
5) Iespējamās darbības nozares (tirdzniecība, rūpniecība, lauksaimniecība, pakalpojumi), kādās varētu attīstīt biznesu ekonomiskās krīzes laikā (5.att.).

- Lauksaimniecības nozarē strādājošie lielākas iespējas redz eksporta iespēju meklēšanas pakalpojumu, netradicionālo medicīnas pakalpojumu un veselīga dzīves veida pasākumu attīstībā.
- Tirdzniecības un pakalpojumu nozarē strādājošie lielākas iespējas redz iespēju meklēšanai darba tirgū apmācību organizēšanā un jauna biznesa uzsākšanā, biznesa vadības un finanšu vadības izglītības programmu piedāvāšanā, kā arī medicīnas pakalpojumu sniegšanā.
- Rūpniecības nozarē strādājošie lielākas iespējas redz grāmatvedības pakalpojumu piedāvāšanā, partneru meklēšanā vietējā tirgū, eksporta iespēju meklēšanas pakalpojumu piedāvāšanā, kā arī medicīnas pakalpojumu sniegšanā.

5. attēls. Iespējamās biznesa attīstības jomas dažādu darbības nozaru respondentu skatījumā.

- 6) Atkarībā no darba pieredzes iespējamās jomas, kādās varētu attīstīt biznesu ekonomiskās krīzes laikā, redzamas 6.attēlā.
- Lielākas iespējas attīstīt eksporta iespēju meklēšanas pakalpojumus, izteica respondenti ar darba pieredzi 10-20 gadi.
 - Visās grupās lielākas iespējas respondenti redz apmācību organizēšanā jauna biznesa uzsākšanai, iespēju meklēšanai darba tirgū un jauna biznesa uzsākšanai, partneru meklēšanā vietējā un starptautiskajā tirgū, kā arī medicīnas pakalpojumu sniegšanā, mazākas iespējas - skaistumkopšanas pakalpojumu sniegšanā.

6. attēls. Iespējamās biznesa attīstības jomas respondentu ar dažādu darbības pieredzi skatījumā.

Kā rāda aptaujas rezultāti, ar uzņēmējdarbību saistītiem cilvēkiem ir savs pozitīvs skatījums uz uzņēmējdarbības attīstības iespējām ekonomikas recesijas apstākļos.

Šo attīstību ir jāvada. Valstī nepieciešama ekonomiskās krīzes pārvarēšanas stratēģija, ko steidzami jāizstrādā ar aktīvu uzņēmēju līdzdalību. Pieņemot lēmumus par stratēģiskajiem virzieniem valdībai nepieciešams izmantot Latvijas uzņēmēju pieredzi un uzņēmējdarbības spējas.

Secinājumi un priekšlikumi

Ir daudzas neizmantotas inovatīvas iespējas starptautiskajā tirgū. Uzņēmumi meklē iespējas, lai ieietu un konkurētu tajā. Lai sasniegtu un stiprinātu konkurētspēju, uzņēmumiem jāprot identificēt un izmantot iespējas. Krīzes situācija Latvijā rada inovatīvus uzņēmējus, kas attīsta jaunu uzņēmējdarbību un inovācijas un uzņemas risku, iesaistot ar jauno produktu tirgū. Ekonomiskās krīzes apstākļos uzņēmumam vajadzīgi stratēģiski domājoši darbinieki, kuriem ir inovatīvas idejas, kas iekļauj efektīvas zināšanas biznesā un tehnoloģijās un kas spējīgi uzņemt risku.

Praktiskās izpētes rezultātā var secināt, ka ekonomiskās krīzes apstākļos Latvijā:

- 1) pastāv šādas ekonomikas attīstības iespējas:
 - radošu speciālistu piesaiste no citiem uzņēmumiem;
 - lētāku iekārtu iegāde krīzes periodā;

- lētāku vai bezmaksas telpu īre;
 - pakalpojumu bez ievērojama pamatkapitāla attīstīšana;
 - valsts atbalsta programmu un ES struktūrfondu finansējuma piesaiste.
- 2) ir iespējas attīstīt šādus biznesa veidus:
- netradicionālos medicīnas pakalpojumus;
 - veselīga dzīves veida pasākumus;
 - apmācību organizēšanu iespēju meklēšanai darba tirgū;
 - izglītības programmu piedāvāšana jauna biznesa uzsākšanā, biznesa vadībā un finanšu vadībā;
 - medicīnas pakalpojumu sniegšana.
- 3) pastāv šādi biznesa attīstības šķēršļi :
- nepietiekams valsts un pašvaldības atbalsts;
 - bailes no riska un atbildības;
 - zināšanu trūkums komercdarbībā un marketingā;
 - nepietiekams pozitīvas pieredzes atspoguļojums masu medijos;
 - sarežģīta grāmatvedība un nodokļu likumdošana;
 - darba likumdošana par labu darba ņēmējiem;
 - kredītresursu nepietiekamība.

Priekšlikums. Ekonomiskās krīzes laikā valdībai ir jāizstrādā krīzes pārvarēšanas stratēģija, veicot SVID analīzi ar aktīvu uzņēmēju līdzdalību un, pieņemot lēmumus par stratēģiskajiem virzieniem, izmantot Latvijas uzņēmēju pieredzi un uzņēmējdarbības spējas.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Asere, A. Piedāvā atrast savu hobiju. / *Dienas Bizness*, 16.lpp 01.02.2010.
2. Asere, A. Studentiem būs savs biznesa inkubators./ *Dienas Bizness*, 16.lpp 03.02.2010.
3. Asere, A. Uzticas savai iekšējai balsij. / *Dienas Bizness*, 16.lpp 05.01.2010.
4. Asere, A. Darīt to, kas pašam patīk. / *Dienas Bizness*, 16.lpp 15.02.2010.
5. Brensons, R. Tātad- tu gribi būt uzņēmējs?! / *Lietišķā Diena*, *Dienas Bizness* 08.01.2010, 7.lpp
6. Brensons, R. Pieci soļi: kā sākt un kā likt biznesam strādāt / *Lietišķā Diena*, *Dienas Bizness* 22.01.2010, 10.lpp
7. Brensons, R. Pētot zilās jūras dzelmju dārgumus / *Lietišķā Diena*, *Dienas Bizness* 12.02.2010, 23.lpp
8. Daugulis, P. Kangro, I., Martinovs, A., Morozova, I. Augstākā matemātika, statistika un matemātiskā modelēšana inženierzinātņu studentiem. / RA izdevniecība, 2008., 442.-485. lpp.

9. Iljinska, K. Pie Rīgas Domes izveido bāru krīzes pārdzīvošanai/ *Dienas Bizness*, 9.lpp 03.02.2010.
10. Kalnaells, V/ *Dienas Bizness*, 12.01.2010.
11. Ķirsons, M. Kompānijas turpina dibināt Igaunijā. / *Dienas Bizness*, 8.,9.lpp 11.01.2010.
12. Ķirsons, M. Meža nozare var augt par 200 milj.Ls. / *Dienas Bizness*, 10.lpp 12.01.2010.
13. Ķirsons, M. Krīzē uz pusi kāpina īpatsvaru ES tirgū// *Dienas Bizness*, 8.,9.lpp 14.01.2010.
14. Ķirsons, M. Samazinās birokrātiju, reģistrējot uzņēmumu Latvijā// *Dienas Bizness*, 8.,9.lpp 20.01.2010.
15. Pīlēns, U /*Dienas bizness*14.01.2010
16. Skreija, D. Dominē Lietuvas uzņēmumi. / *Dienas Bizness*, 12.lpp 03.02.2010.
17. <http://www.lursoft.lv/press/497>

Summary

In this study a vision of professionals, people with higher education and experience in a certain business, in regard to the economic development potential in Latvia against the backdrop of crisis is offered.

The aim of the study is to conduct a research on the opportunities of business development during the period of economic breakdown in Latvia. Accordingly, the opportunities for economic development, potential directions of business development as well as obstacles in regard to business development were summarized and evaluated.